

TAMPEREEN SEUDUN TYÖVÄENOPISTO

Opetussuunnitelma

Sanataiteen perusopetus

Yleinen oppimäärä

Opetussuunnitelma

1.	TOIMINTA-AJATUS	3
2.	ARVOT	3
3.	OPPIMISKÄSITYS	3
4.	OPPIMISYMPÄRISTÖ	4
5.	TYÖTAVAT	4
6.	TOIMINTAKULTTUURI	5
7.	OPINTOJEN RAKENNE JA LAAJUUS	6
8.	OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET	6
9.	YHTEISTEN OPINTOJEN OPINTOKOKONAISUUDET	7
10.	TEEMAOPINTOJEN OPINTOKOKONAISUUDET	10
11.	OPPIMISEN ARVIOINTI	13
12.	OPPIMÄÄRÄN YKSILÖLLISTÄMINEN	14
13.	OPISKELIJAKSI OTTAMISEN PERIAATTEET	14
14.	YHTEISTYÖ	15
15.	TOIMINNAN JATKUVA KEHITTÄMINEN	15

1. TOIMINTA-AJATUS

Lasten ja nuorten sanataidekoulu antaa sanataiteen perusopetusta yleisen oppimäärän mukaan. Sanataidekoulu toimii Tampereen seudun työväenopistossa, Viita-akatemian yhteydessä.

Opetus perustuu lakiin taiteen perusopetuksesta (633/1998), asetukseen taiteen perusopetuksesta (813/1998) ja Opetushallituksen määräykseen taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista (20.9.2017).

Tampereen kaupunki on hyväksynyt Tampereen seudun työväenopiston Lasten ja nuorten sanataidekoulun taiteen perusopetusta antavaksi yksiköksi 1993 alkaen.

Tampereen seudun työväenopistossa annetaan taiteen perusopetusta myös teatteritaiteessa lapsille ja nuorille, kuvataiteessa lapsille, nuorille ja aikuisille opistoon kuuluvassa Sara Hildén -akatemiassa sekä käsityössä aikuisille Ylöjärven kaupungin alueella. Tampereen seudun työväenopisto on Tampereen kaupungin omistama, 1899 perustettu vapaan sivistystyön oppilaitos. Vuoteen 2013 saakka toimintaa oli Tampereen kaupungin alueella, vuodesta 2013 myös Ylöjärvellä.

Taiteen perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuksia opiskella taidetta pitkäjänteisesti, päämäärätietoisesti ja omien kiinnostuksen kohteiden suuntaisesti. Opetuksella edistetään taidesuhteen kehittymistä ja elinikäistä taiteen harrastamista. Opetus kehittää taiteenalan ominaista osaamista ja antaa valmiuksia hakeutua asianomaisen taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen.

Taiteen perusopetus rakentaa kestäväää tulevaisuutta taiteen keinoin. Opetus perustuu moniarvoiselle ja uudistuvalla kulttuuriperinnöllä. Opetuksessa vahvistetaan oppilaan omaehtoisen ilmaisun, tulkinnan ja arvottamisen taitoja. Opinnot tukevat oppilaiden luovan ajattelun ja osallisuuden kehittymistä. Taiteen perusopetus vahvistaa oppilaiden identiteettien rakentumista ja kulttuurisen lukutaidon kehittymistä (Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2018).

2. ARVOT

Taiteen perusopetus rakentuu ihmisoikeuksien, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja kulttuurien moninaisuuden kunnioitukselle. Ihminen rakentaa elämänsä toimimalla vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristönsä kanssa. Taiteen perusopetus perustuu käsitykseen jokaisen ihmisen ainutlaatuisuudesta ja arvokkuudesta yksilönä ja yhteisöjen jäsenenä.

Opetuksessa edistetään sukupuolten tasa-arvoa ja kunnioitetaan sukupuolen moninaisuutta. Opetus tukee ihmisenä kasvamista ajattelun taitoja ja luovuutta kehittämällä.

Taiteeseen sisältyvät esteettisyyden, eettisyyden ja ekologisuuden kysymykset ohjaavat pohtimaan ja arvioimaan, mikä elämässä on merkityksellistä ja arvokasta. Taiteen perusopetus luo pohjaa sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväälle tulevaisuudelle

3. OPPIMISKÄSITYS

TSanataiteen perusopetuksen taustalla on käsitys oppilaasta aktiivisena toimijana, joka kykenee asettamaan toiminnalleen tavoitteita ja toimimaan tavoitteidensa suuntaisesti sekä itsenäisesti että yhdessä toisten kanssa. Myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista. Kokemukset ja vuorovaikutus ympäristön kanssa samoin kuin eri aistien käyttö ja kehollisuus ovat oppimisen kannalta olennaisia.

Oppiminen on yksilöllistä ja yhteisöllistä tietojen ja taitojen rakentamista, joka vahvistaa oppilaan osallisuutta ja edistää hänen hyvinvointiaan.

Oppiminen on kokonaisvaltainen ja vuorovaikutteinen prosessi, joka kehittää oppilaan tietoja ja taitoja monipuolisesti. Elämykselliset kokemukset, leikki ja luova toiminta edistävät oppimista. Oppimisen ilo vahvistaa halua oppia ja syventää opitun omaksumista.

Oppilaassa pyritään herättämään halu itsensä kehittämiseen. Oppilasta ohjataan tiedostamaan omat tapansa oppia ja kannustetaan harjoitteluun. Harjoittelun taito on tärkeää taitojen kehittymisen kannalta. Kannustava ohjaus ja palaute vahvistavat oppilaan luottamusta mahdollisuuksiinsa. Turvallisessa vuorovaikutuksessa oppilas voi harjoitella myönteisen ja realistisen palautteen antamista ja vastaanottamista.

Sanataiteen opinnot vahvistavat oppilaan tekijyyttä sekä kirjoittajaidentiteettiä monimuotoisten tekstien maailmassa.

4. OPPIMISYMPÄRISTÖ

Sanataiteen asianmukaiset opetustilat ovat pääosin Tampereen seudun työväenopiston Viita-akatemiassa, (Sampolan kiinteistö, Sammonkatu 2). Tarvittaessa käytetään tietokonehuonetta, toiminnallisen opetuksen tilaa tai kirjastoa. Osa ryhmistä toimii Tampereen kaupunginkirjaston tiloissa, mm. pääkirjasto Metsossa. Viita-akatemiassa on perusviestintätekniikka, ja oppilaiden omia tieto- ja viestintälaitteita käytetään tarvittaessa.

Viita-akatemian ei ole tilana täysin esteetön, sillä se on kaksikerroksisen hissittömän rakennuksen 2. kerroksessa. Tarpeen vaatiessa korvaava tila voidaan järjestää saman rakennuksen pohjakerroksesta, jonne pääsee suoraan katutasolta.

Kiinteistöjen ja opetustilojen fyysisestä turvallisuudesta huolehditaan Tampereen kaupungin määrittelemien ohjeiden mukaisesti: pelastussuunnitelma, paloturvallisuus, ensiapukaappien sijainti.

Sanataiteen perusopetus perustuu toinen toistaan kunnioittavaan läsnäoloon. Ilmapiiristä rakennetaan alusta alkaen avoin, myönteinen, rohkaiseva ja innostava mm. opettelemalla kuuntelemisen taitoa sekä rakentavan palautteen saamisen ja antamisen taitoa. Aitoa osallisuuden kokemusta rakennetaan yhdessä toimimisella ja jokaisen mukaan ottamisella. Sallivassa ilmapiirissä on mahdollista oppia myös epäonnistumisen kautta.

Yhteistyötä tehdään muiden opiston taiteen perusopetusryhmien ja muiden taiteen perusopetusta antavien tahojen kanssa.

Tampereella on hyvät mahdollisuudet erilaisten toimijoiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Tilaisuuksia sanataiteen luomiseen ja esittämiseen tarjoavat esim. Sanataideyhdistys Yöstäjä, Lastenkirjainstituutti, Muumimuseo sekä Kulttuuritalo Laikku. Kulttuurihistorialliset museot, taidemuseot, teatterit ja lastenkulttuuriyhdistykset tarjoavat virikkeellisen ja uutta luovan ympäristön taiteidenväliseen ja rajoja rikkovaan toimintaan.

Tampereen kulttuuri- ja tapahtumatoiminta, kuten vuosittain järjestettävä lastenkirja- ja sanataidefestivaali Kirjalitta sekä Annikin runofestivaali, tarjoavat mahdollisuuden osallistumiseen ja sekä sanataideteosten esille tuomiseen.

5. TYÖTAVAT

Sanataiteen opiskelussa korostuvat yhteisöllisyys, kokemuksellinen oppiminen, ilmiölähtöisyys ja monitaiteisuus. Kirjoitettua, kuultua ja luettua kieltä sekä monimuotoisia tekstejä käsitellään eri tavoin keskustellen ja toiminnallisesti. Teemaopinnoissa voidaan keskittyä sanataiteen eri lajeihin ja projektimaiseen työskentelyyn tai taiteidenväliseen työskentelyyn.

Opetusta annetaan monipuolisia menetelmiä käyttäen, niin yksilö-, pari- kuin ryhmätyönä. Työskentelytapa muotoutuu kulloisenkin tehtävän mukaan.

Oppitunneilla tehdään yhteisiä tehtäviä, luetaan ja arvioidaan omia ja muiden tekstejä ja kaunokirjallisuutta sekä kirjoitetaan yhdessä. Henkilökohtaista palautetta annetaan kaikissa ikäryhmissä. Lasten ja nuorten omat kiinnostuksen kohteet otetaan sisältösuunnittelussa huomioon.

Oppilaat kokoavat opinnoistaan portfolion, joka sisältää omia tekstejä ja muita tuotoksia. Portfolion avulla sekä opettajien että oppilaiden on mahdollista dokumentoida ja seurata ja sanataiteen opintojen edistymistä.

6. TOIMINTAKULTTUURI

Toiminnan perusteena on lasten ja nuorten kunnioitus. Sanataiteen opetukselle luodaan avoin ja turvallinen ilmapiiri, joka rohkaisee oppilasta ilmaisemaan itseään mielekkäästi. Opettajilla on omassa opetuksessaan pedagoginen vapaus toteuttaa opetusta omista vahvuuksistaan lähtien kokeillen ja joustavasti, opetussuunnitelman puitteissa. Taustalla toimivaa hallintoa ohjaavat Tampereen kaupungin ja Tampereen seudun työväenopiston sisäiset ohjeet, menettelytavat, määräykset ja normit.

Tavoitteena on kannustava, rohkaiseva, myönteinen ilmapiiri ja yhteisö, jossa jokainen saa olla oma itsensä. Oppilaiden kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoisista taustoista ollaan tietoisia ja opetuksessa noudatetaan eettistä ja tasa-arvoista kohtelua. Opetuskieli on suomi.

Oppilaiden tietoja ja muita oppilaitoksen asiakirjoja käsitellään ja säilytetään Tampereen kaupungin arkistonmuodostussuunnitelman mukaisesti. Sanataidekoulussa tutustutaan sananvapauden, yksityisyyden suojan ja tekijänoikeuksien periaatteisiin. Oppitunneilla ei kuvata ilman lupaa. Tiedotustarkoituksia varten huoltajilta pyydetään tapauskohtaisesti kuvien käyttöluvat.

Kiusaamista ja yksityisyyden loukkaamista ei sallita. Oppilaiden tekijänoikeudet omiin teoksiinsa huomioidaan. Opetukseen sisältyy tietoa tekijänoikeuksista ja mediakäyttämisen pelisäännöistä.

Toiminnan käytännön suunnittelussa yhteistyötä tekevät koulutussuunnittelija ja sanataiteen tuntiohjaajat. Lukuvuoden lopuksi ryhmät arvioivat toimintaansa ja opettaja opetustaan. Huoltajat voivat antaa palautetta opettajalle, koulutussuunnittelijalle tai opistolle.

Tampereen kaupunki on sitoutunut kestävän kehityksen mukaisesti ekologisia, sosiaalisia, kulttuurisia ja taloudellisia näkökulmia tasapainottavaan kehitykseen. Kestävä kehitys otetaan huomioon kaupungin toiminnassa ja päätöksenteossa. Tampereen seudun työväenopistossa on oma ekotukihenkilö.

7. OPINTOJEN RAKENNE JA LAAJUUS

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän laskennallinen laajuus on 500 tuntia. Opinnot koostuvat yhteisistä opinnoista 300 t ja teemaopinnoista 200 t. Laskennallisen laajuuden tunti on 45 minuuttia.

Sanataiteen yhteiset opinnot kestävät kuusi lukuvuotta. Opetusta on kerran viikossa 2-3 t kerrallaan.

Teemaopinnot kestävät kaksi lukuvuotta viikoittaisia opintoja 2-3 t/vk. Lisäksi teemaopintoihin kuuluu lyhyitä vapaasti valittavia opintokokonaisuuksia, joita voi osittain suorittaa jo yhteisten opintojen kuluessa.

Opintojen ohjeellinen eteneminen

YHTEISET OPINNOT 300 t

opintokokonaisuus	oppilaat	tuntimäärä	paikka	sisältö
1 SANATAITEEN TUTKIMUSMATKAILIJAT	9 – 11 v	25 vk x 2t/vk = 50 t 3 lukuvuoden ajan yht 150 t	Metso	Sanataiteen matkaopas Tarinankertojan matkalaukku Reittejä sanaseikkailuun
2 SANATAITEEN LÖYTÖREKEILIJÄT	12 – 14 v	25 vk x 2t/vk = 50 t 3 lukuvuoden ajan yht 150 t	Viita-akatemia	Matkapäiväkirja Matkakumppanit

TEEMAOPINNOT 200t

opintokokonaisuus	oppilaat	tuntimäärä	paikka	sisältö
3 SANATAITEEN MAAILMANVALLOITTAJAT	15 – 18 v	25 vk x 2,7 t/vk = 68 t 2 lukuvuoden ajan yht 136 t	Viita-akatemia	Kartta Kompassi
valinnainen opintokokonaisuus	oppilaat	tuntimäärä	paikka	sisältö
4 SANATAITEEN LYHYTKURSSI	9 - 18 v	25 – 32 t	lyhytkurssi	syventyminen sanataiteen lajiin
5 TOISEN TAITEENALAN KURSSI	9 - 18 v	25 – 32 t	lyhytkurssi	toisen taiteenalan kurssi
6 SANATAIDEPASSI	9 - 18 v	20 – 32 t	itsenäinen ohjattu työ	oman sanataiteen vahvistaminen

8. OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET

Taiteen perusopetuksen sanataiteen yleisen oppimäärän opetus perustuu näkemykseen kielestä ja kirjallisuudesta taiteen ja koko yhteiskunnan pohjana. Opetuksen tavoitteena on antaa oppilaille valmiudet ilmaista itseään monipuolisesti sanataiteen keinoin. Opetuksessa huomioidaan oppilaiden yksilölliset oppimisen tarpeet ja lähtökohdat. Oppilaita kannustetaan pohtimaan taiteen merkitystä omassa elämässään sekä vaikuttamaan elinympäristöönsä taiteen keinoin.

Opetus perustuu monilukutaitoon ja laajaan tekstikäsitteeseen, joiden mukaan tekstejä voidaan tuottaa esimerkiksi kirjoitetussa, puhutussa, visuaalisessa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Kirjoittaminen käsitetään laajan tekstikäsitteeseen mukaan myös suullisena kertomuksena tai kehollisesti tuotettuna ilmaisuna. Lukeminen ymmärretään tekstin vastaanottamisena myös kuultuna, nähtynä tai eri tavoin havainnoituna. Ajattelun taitojen ja monilukutaidon kehittymistä tuetaan myös tieteiden ja taiteiden välisyyttä hyödyntäen. Oppilaita kannustetaan tutustumaan taiteenalaan historiallisesta ja yhteiskunnallisesta näkökulmasta.

Sanataiteen opinnoissa oppilaat kehittyvät monenlaisten tekstien luomisessa ja hiomisessa, tyylien ja tekstilajien valinnassa sekä arvottamisessa. Opinnot vahvistavat kirjoittaja- ja taiteilijaidentiteettiä sekä luovat oppilaille vertaisryhmän ja harrastusyhteisön, jossa tutustutaan sanataiteen tuottamisen eri puoliin. Opetus ohjaa oppilaita keskittyneeseen, päämäärätietoiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn, aktiiviseen oppimiseen sekä rakentavaan toimintaan yksilönä ja ryhmän jäsenenä. Opetuksen lähtökohtia ovat ilo, leikki ja kokemuksellisuus. Opetus rohkaisee mielikuvituksen käyttöön, oivallusten tekemiseen sekä sanataiteen ilmaisukeinojen moniaistiseen hyödyntämiseen.

Opetusta toteutetaan vuorovaikutuksessa muiden taiteenlajien kanssa. Sanataiteen opiskelu kannustaa elinikäiseen harrastamiseen, alan opintoihin ja työhön.

9. YHTEISTEN OPINTOJEN OPINTOKOKONAISUUDET

Yhteisten opintojen laajuus on 300 t. Opinnot kestävät kuusi lukuvuotta ja jakautuvat kahteen opintokokonaisuuteen, joiden kummankin kesto on kolme lukuvuotta. Yhteisten opintojen tarkoituksena on sanataiteen perustaitojen hankkiminen. Opinnoissa oppilaat tutustuvat sanataiteen eri mahdollisuuksiin, käsitteisiin ja keinoihin.

Sanataiteen yleisen oppimäärän yhteisissä opinnoissa tutustutaan tekstien eri lajeihin kaunokirjallisuuden klassikoista ajankohtaisiin mediateksteihin sekä niiden kielellisiin ja kuvallisiin ilmaisukeinoihin. Opinnoissa opitaan ideoimaan, tuottamaan ja muokkaamaan tekstejä vuorovaikutuksessa toisten kirjoittajien kanssa. Yhteisissä opinnoissa opitaan myös omien ja muiden kirjoittamien tekstien kannustavaa arviointia sekä keinoja ylläpitää työskentelymotivaatiota.

Sanataiteen opinnoissa keskeistä on kirjallisuuslähtöisyys, eli kauno- ja tietokirjallisuuden monipuolinen hyödyntäminen tekstiesimerkkeinä ja kirjoittamisen materiaalina. Opintojen aikana julkaistaan tekstejä eri muodoissa ja erilaisilla alustoilla.

Opintokokonaisuus 1

SANATAITEEN TUTKIMUSMATKAILIJAT

9–11-vuotiaille

laajuus 150 t, kesto kolme lukuvuotta

Opetuksen tavoitteet

Sanataiteilijana kehittyminen

- kannustaa oppilasta tekemään havaintoja maailman ilmiöistä ja tutkimaan niiden tarinallisuutta
- rohkaista oppilasta löytämään ja valitsemaan itselleen tärkeää kerrottavaa kehittämällä eri aistien käyttöä ja herkkyyttä

Omaääninen kirjoittaminen

- rohkaista oppilasta jäsentämään, kielellistämään ja sanoittamaan havaintojaan, ajatuksiaan ja tunteitaan sekä luomaan kuviteltuja todellisuuksia sanataiteen keinoin
- harjaannuttaa oppilasta tuottamaan eri lajien mukaista sanataidetta
- rohkaista oppilasta eläytymään lukemaansa ja kuulemaansa sekä jakamaan lukukokemuksiaan

- kannustaa oppilasta laajentamaan sanavarantoaan sekä monipuolistamaan kieltään ja ilmaisutapojaan

Elämyksellinen lukeminen

- kannustaa oppilasta tutustumaan sanataiteen lajeihin ja ilmaisukeinoihin, myös monimuotoisiin teksteihin
- rohkaista oppilasta eläytymään lukemaansa ja kuulemaansa sekä jakamaan lukukokemuksiaan

Taideprosessi ja julkaiseminen

- kannustaa ja rohkaista oppilasta jakamaan ja julkaisemaan sanataideteoksiaan
- innostaa oppilasta tutustumaan sanataiteen tuottamisen prosessin eri vaiheisiin
- kannustaa oppilasta antamaan ja vastaanottamaan palautetta
- kannustaa ja rohkaista oppilasta jakamaan ja julkaisemaan sanataideteoksiaan

Keskeiset sisällöt

Keskeiset sisällöt koostuvat kolmesta sisältökokonaisuudesta: Sanataiteen matkaopas, Tarinankertojan matkalaukku ja Reittejä sanaseikkailuun. Kustakin sisältökokonaisuudesta toteutetaan osioita lukuvuosittain, siten että kaikki sisällöt tulevat käsitellyksi kolmen lukuvuoden aikana.

Sanataiteen matkaopas

- Tutkimme, mitä kaikkea sanataide on, ja mihin tekstejä tarvitaan: romaaneista mainoslauseisiin, näytelmäkäsikirjoituksista ohjeteksteihin.
- Harjoitteleme erilaisten tekstien lukemista, luetusta kertomista ja oman mielipiteen esittämistä keskustellen.
- Luomme turvallisen ilmapiirin ja yhteishenkeä leikein, sanoin ja tarinoin.
- Lähestymme kirjallisuusaiheita toiminnallisesti, kuten kirjapatsaiden, kirjallisuusleikkien ja runojumppien avulla.
- Tutkimme kirjallisuutta monimediaisena ilmiönä ja tutustumme kirjallisuusaiheisiin verkkosivuihin, peleihin ja sovelluksiin.
- Kartutamme sanavarastoa eri tekstilähteiden avulla ja monenlaista kirjoittamista kokeilemalla.
- Tutustumme kirjailijan ja muun kirjoittamisen ammattilaisen työhön.
- Tutustumme muiden taiteenalojen teksteihin vieraillemalla teatterissa, museossa, konsertissa tai muussa kulttuurikohteessa.

Tarinankertojan matkalaukku

- Kokeilemme oman tarinan tekemistä monin tavoin: kirjoittaen, suullisesti kertoen, pari- tai ryhmäkirjoituksena tai erilaisten virikkeiden avulla.
- Tutustumme kaunokirjallisuuden päälajeihin proosaan, lyriikkaan ja draamaan sekä alalajeihin, kuten kauhuun, fantasiaan, sciifiin ja salapoliisitarinoin.
- Tutustumme eri kulttuurien satuihin, myytteihin, legendoihin ja tapoihin kertoa tarinoita.
- Harjoitteleme kaunokirjallisuuteen liittyviä termejä ja sanastoa, kuten genre, fiktio, juoni, miljöö, kertoja, henkilöhahmo, romaani, novelli.
- Rakennamme henkilöhahmoja erilaisia tekstityyppejä ja -lajeja kirjoittamalla sekä rekvisiitan avulla eläytyen ja rooleja kokeillen.
- Opettelemme yhteisöllisen ideoinnin ja kirjoittamisen toimintatapoja.
- Pohdimme tekstin ja kuvien yhteyttä: kuvitamme oman tekstin, hyödynnämme kuvia kirjoittamisprosessissa ja teemme sarjakuvan.
- Kirjoitamme omasta elämästä, sanoitamme omia tunteita ja käytämme lähiympäristöä tekstin innoittajana.
- Harjoitteleme yhteisen tapahtumapaikan, kuten fantasiamaailman, luomista ja siihen sijoittuvien tekstien kirjoittamista.
- Lueimme tekstejämme ääneen ja opettelemme antamaan ja vastaanottamaan palautetta. Harjoitteleme myös tekstien muokkaamista ja puhtaaksikirjoittamista.

Reittejä sanaseikkailuun

- Syvennymme fiktion kirjoittamiseen hyödyntämällä monipuolisesti eri tekstityyppejä, kuten reseptejä, ohjeita, uutisia, mielipidekirjoituksia, ilmoituksia ja kirjeitä. Kirjoitamme myös tietotekstejä.
- Tutustumme lastenrunouteen ja loruihin sekä runouden käsitteisiin, kuten säe, säkeistö, rytmi, riimi ja kielikuva.
- Kirjoitamme erilaisia runoja, kuten haikuja, aforismeja, limerikkejä, kuvarunoja, laulunsanoituksia ja nonsense-runoja.
- Tutustumme draaman lajeihin ja keinoihin, kirjoitamme näytelmän kohtauksia ja valmistamme pienen varjoteatteri- ja esineteatteriesityksen sekä kuunnelman ryhmätyönä.
- Kirjoitamme kirja-arvostelun ja julkaisemme sen.
- Teemme kirjallisuusaiheisia videoita, kuten kirjavinkkivideon tai tarinankerrontavideon.
- Kokeilemme itse valmistaa tarinan virikkeitä tai tarinaan pohjautuvia toteutuksia, kuten omat tarinankerrontakortit tai lautapelin.
- Rakennamme omista teksteistä näyttelyn julkiseen tilaan, kuten kirjastoon tai kaupungin katukuvaan.
- Kokeilemme kirjoittamista vaihtelevissa paikoissa ja virikkeiden löytämistä eri ympäristöistä.
- Osallistumme monitaiteiseen näyttelyyn tai eri taiteenalojen yhteistyöprojektiin.

Opintokokonaisuus 2 SANATAITEEN LÖYTÖRETKEILIJÄT

pääosin 12–14-vuotiaille

Laajuus 150 t, kesto kolme lukuvuotta

Opetuksen tavoitteet

Sanataiteilijana kehittyminen

- kannustaa oppilasta tekemään havaintoja maailman ilmiöistä ja tutkimaan niiden tarinallisuutta
- tukea oppilaan kehittymistä ja sanataiteellista näkemystä suhteessa kirjallisuuden traditioon
- kannustaa oppilasta kehittämään omaa identiteettiään sanataiteen tuottajana
- kannustaa oppilasta etsimään taiteilijuuden yhteisiä piirteitä ja työtapoja muiden taiteenalojen kanssa.

Omaääninen kirjoittaminen

- kannustaa oppilasta etsimään ilmaisun omaäänisyyttä ja luovuutta sekä antaa hänelle siihen välineet
- rohkaista oppilasta jäsentämään, kielellistämään ja sanoittamaan havaintojaan, ajatuksiaan ja tunteitaan sekä luomaan kuviteltuja todellisuuksia sanataiteen keinoin
- auttaa oppilasta ymmärtämään tekstin sisällön ja muodon suhdetta eli tyylien rakentumista.

Elämyksellinen lukeminen

- rohkaista oppilasta eläytymään lukemaansa ja kuulemaansa sekä jakamaan lukukokemuksiaan
- kannustaa oppilasta tutustumaan sanataiteen lajeihin ja ilmaisukeinoihin, myös monimuotoisiin teksteihin
- kannustaa oppilasta luovaan lukemiseen ja löytämään erilaisia lukemisen tapoja suhteessa sanataiteen ympäristöihin.

Taideprosessi ja julkaiseminen

- kannustaa oppilasta antamaan ja vastaanottamaan palautetta sekä kohtaamaan sanataiteen tuottamiseen liittyvää keskeneräisyyttä
- kannustaa ja rohkaista oppilasta jakamaan ja julkaisemaan sanataideteoksiaan.
- harjaannuttaa oppilasta tuottamaan sanataideteoksia tavoitteellisesti

Keskeiset sisällöt

Keskeiset sisällöt koostuvat kahdesta sisältökokonaisuudesta: Matkapäiväkirja ja Matkakumppanit. Kummastakin sisältökokonaisuudesta toteutetaan osioita lukuvuosittain, siten että kaikki sisällöt tulevat käsitellyksi kolmen lukuvuoden aikana.

Aiemman opintokokonaisuuden sisällöt kulkevat mukana ja niitä käsitellään aiheita edelleen syventäen.

Matkapäiväkirja

- Etsimme ja vahvistamme omaäänistä kirjoittamista.
- Hyödynnämme aistihavaintoja ja arjen tekstityyppejä oman kirjoittamisen lähtökohtana.
- Etsimme virikkeitä kirjoittamiseen omasta lähiympäristöstä.
- Omaksumme tarinan keskeiset käsitteet: henkilöhahmo, kertoja, miljöö, juoni, dialogi, aihe ja teema.
- Opettelemme kerronnan keinoja ja käsitteitä, kuten minäkertoja, kaikkietävä kertoja, epäluotettava kertoja, fokalisaatio, näkökulmakerronta
- Harjoittelemmme tarinan rakentamisen taitoa ja omaksumme käsitteet aloitus, keskikohta, lopetus ja käänteet.
- Käytämme ajatuskarttaa tarinan juonen ja henkilöhahmojen rakentamisessa
- Opimme lyriikan keskeisiä käsitteitä: runon puhuja, säe, säkeistö, rytmi, mitta, kuva, toisto.
- Tutkimme tekstin muodon ja sisällön suhdetta, esim. millaista kieltä henkilöhahmo käyttää, ja miten tekstilaji tai tekstin rakenne heijastelee sen teemaa.
- Tutustumme kirjallisuuden ajankohtaisiin ilmiöihin.
- Muunnamme tekstityyppejä lajista toiseen.
- Syvennämme kirjallisuuden genreihin liittyvää osaamistamme ja opimme lisää genrejen alalajeja sekä termejä, kuten dystopia, trilleri, steampunk, chick-lit.

Matkakumppanit

- Harjoittelemmme edelleen sanataiteen yhteisöllistä tekemistä ja opettelemme yhteistä tekstien ideointia.
- Tutustumme toiseen taiteenlajiin (esim. vierailu tanssiesityksessä, kuvataidekoulussa tms. tai toisen taiteenlajin ammattitaiteilijan vierailu sanataidekoulussa) ja tunnistamme taiteenlajien välisiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia.
- Käytämme muita taiteenlajeja oman kirjoittamisen lähtökohtana.
- Keskustemme luetusta, jaamme, kirjoitamme ja toteutamme monimediaisin keinoin kirjavinkkejä.
- Syvennämme luetun analysoimisen taitoja.
- Kutsumme sanataidekouluun kirjailijavieraan ja valmistamme hänelle kysymyksiä.
- Julkaisemme tekstejämme ryhmän omassa antologiassa, kirjallisuuslehdessä tai näyttelyssä.
- Opimme arvioimaan omaa ja toisten tekstiä.

10. TEEMAOPINTOJEN OPINTOKOKONAISUUDET

Teemaopintojen laajuus on 200 t. Viikoittaiset lukuvuoden aikana tehtävät opinnot ryhmissä kestävät 2 lukuvuotta, yhteensä 135 tuntia. Osa teemaopinnoista, 65 tuntia, suoritetaan lyhytkursseilla yhteisten tai teemaopintojen aikana tapahtumissa, projekteissa, kesä- tai viikonloppukursseilla tai itsenäisenä työnä.

Teemaopintojen tarkoituksena on yhteisissä opinnoissa hankittujen taitojen laajentaminen. Opinnoissa korostuvat oppilaan oma tekijyys ja sanataideteosten näkeminen osana toisten tekstien verkostoa. Teemaopintojen osana voidaan julkaista sanataideteos painettuna, ääneen luettuna, mediasisältönä, lavaesiintymisenä tai muussa muodossa.

Opintokokonaisuus 3

SANATAITEEN MAAILMANVALLOITTAJAT

kaikille yhteinen opintokokonaisuus

15–18-vuotiaille
laajuus 135 t, kesto kaksi lukuvuotta

Opetuksen tavoitteet

Sanataiteilijana kehittyminen

- kannustaa oppilasta tutkimaan erilaisia tapoja tuottaa sanataidetta
- innostaa oppilasta työskentelemään tavoitteellisesti
- kannustaa oppilasta etsimään taiteilijuuden yhteisiä piirteitä ja työtapoja muiden taiteenalojen kanssa.

Omaääninen kirjoittaminen

- rohkaista oppilasta etsimään itselle sopivia tapoja tuottaa sanataidetta
- kannustaa oppilasta laajentamaan sanavarantoaan sekä monipuolistamaan kieltään ja ilmaisutapojaan
- harjaannuttaa oppilasta tuottamaan sanataidetta ja kokeilemaan eri kirjallisuuden lajeja
- auttaa oppilasta havainnoimaan tyylien rakentumista.

Elämyksellinen lukeminen

- rohkaista oppilasta eläytymään lukemaansa ja kuulemaansa sekä jakamaan lukukokemuksiaan
- kannustaa oppilasta tutustumaan sanataiteen traditioon ja perehtymään erilaisiin lukemisen tapoihin, myös monimuotoisten tekstien tulkitsemiseen
- rohkaista oppilasta tutustumaan myös yhteisöllisesti tuotettuun sanataiteeseen ja sen traditioon.

Taideprosessi ja julkaiseminen teemaopinnot

- harjaannuttaa oppilasta tuottamaan sanataidetta tavoitteellisesti yksin ja yhdessä
- kannustaa oppilasta antamaan ja vastaanottamaan palautetta
- kannustaa ja rohkaista oppilasta jakamaan ja julkaisemaan sanataideteoksiaan
- kannustaa oppilasta ymmärtämään kirjoitusprosessin eri vaiheita omassa sanataiteen tekemisen tavassaan ja tutkimaan muitten taiteenlajien syntyprosesseja

Keskeiset sisällöt

Keskeiset sisällöt koostuvat kahdesta sisältökokonaisuudesta: Kartta ja Kompassi. Kummastakin sisältökokonaisuudesta toteutetaan osioita lukuvuosittain, siten että kaikki sisällöt tulevat käsitellyksi kahden lukuvuoden aikana

Kartta

- Syvennämme kirjoittamisprosessia ja opimme tunnistamaan omat vahvuudet kirjoittajana, erittelemään kirjoittamisprosessin vaiheita ja muokkaamaan tekstiä palautteen pohjalta.
- Tutkimme omaa taiteilijuuttamme ja tunnistamme omaan kirjoittajanluonteeseemme liittyviä seikkoja: millaisia olemme lyyrikkona tai prosaistina, olemmeko henkilö-, teema-, kieli- vai juonilähtöisiä kirjoittajia.
- Tutustumme kirjallisuushistorian liikkeisiin, suuntauksiin ja ryhmittymiin.
- Haemme kirjallisuudentutkimuksesta välineitä lukemisen ja tekstien tulkitsemisen syventämiseen.
- Keräämme tausta-aineistoa kirjoitustyötä varten ja opimme käyttämään sitä.
- Tuotamme oman laajemman tekstikokonaisuuden, esimerkiksi pitemmän novellin, lyhytproosavalikoiman tai runosikermän.

Kompassi

- Tutustumme kirjoittamisen erilaisiin rooleihin ja tehtäviin yhteiskunnassa ja eri ammateissa: teemme tutustumiskäynnin esimerkiksi kustantamoon, lastenkirjainstituuttiin tai lehden toimitukseen.
- Kutsumme kirjailijavieraan sanataidekouluun ja valmistelemme vierailun.
- Tutustumme erilaisiin sanataideyhteisöihin.
- Teemme oman yhteisöllisen sanataideteoksen, kuten esityksen tai installaation
- Julkaisemme tekstejä esimerkiksi ryhmän omassa antologiassa, kirjallisuuslehdessä tai näyttelyssä.

VAIHTOEHTOISET TEEMAOPINNOT

laajuus yhteensä 50 t

Vaihtoehtoisia teemaopintoja voi suorittaa 9-vuotiaasta alkaen opiston tai muun toimijan järjestämällä kesäviikonloppu- tai erilliskursseina tai ohjattuina kotitehtävinä tai itsenäisenä työnä.

Opistossa tarjottavat teemaopintojen kurssit suunnitellaan lukuvuosittain ottaen huomioon Tampereen ajankohtaiset kulttuuritapahtumat ja erilaiset yhteistyömahdollisuudet. Teemaopinnoiksi voidaan hyväksyä myös toisen opetuksen järjestäjän tuottamia opintoja, jos niiden tavoitteet ja sisältö täyttävät sanataiteen teemaopintojen vaatimukset.

Opintokokonaisuus 4

SANATAITEEN LYHYTKURSSI

laajuus 25–32 t

Tavoitteena on

- harjaannuttaa oppilasta tuottamaan sanataidetta ja kokeilemaan eri kirjallisuuden lajeja
- rohkaista oppilasta tutustumaan myös yhteisöllisesti tuotettuun sanataiteeseen ja sen traditioon
- harjaannuttaa oppilasta tuottamaan sanataidetta tavoitteellisesti yksin ja yhdessä
- kannustaa oppilasta etsimään taiteilijuuden yhteisiä piirteitä ja työtapoja muiden taiteenalojen kanssa
- kannustaa oppilasta ymmärtämään kirjoitusprosessin eri vaiheita omassa sanataiteen tekemisen tavassaan ja tutkimaan muitten taiteenlajien syntyprosesseja

Keskeiset sisällöt

Yhteen sanataiteen lajiin, kuten sarjakuvaan, laulunsanoitukseen, lavarunouteen tai elämäkertakirjoittamiseen syventyminen.

Opintokokonaisuus 5

TOISEN TAITEENALAN KURSSI

laajuus 25–32 t

Tavoitteena on

- kannustaa oppilasta etsimään taiteilijuuden yhteisiä piirteitä ja työtapoja muiden taiteenalojen kanssa
- kannustaa oppilasta ymmärtämään kirjoitusprosessin eri vaiheita omassa sanataiteen tekemisen tavassaan ja tutkimaan muitten taiteenlajien syntyprosesseja

Keskeiset sisällöt

Osallistuminen esimerkiksi teatteritaiteen, sirkuksen tai kuvataiteen lyhytkurssille ja tätä kokemusta peilaavan fiktiivisen tai asiatekstin kirjoittaminen erikseen sovitusti.

Opintokokonaisuus 6

SANATAIDEPASSI

laajuus vähintään 20 t, enintään 32 t

Itsenäistä, mutta ohjattua ja todennettua opiskelua. Opintosuorituksista laaditaan oppimispäiväkirja tai muu kirjallinen työ.

Opintokokonaisuuden opintoja on suoritettava vähintään 20 t, ja niitä voidaan hyväksyä enintään 65 t.

Tavoitteena on

- kannustaa oppilasta tutkimaan erilaisia tapoja tuottaa sanataidetta
- rohkaista oppilasta tutustumaan myös yhteisöllisesti tuotettuun sanataiteeseen ja sen traditioon
- harjaannuttaa oppilasta tuottamaan sanataidetta tavoitteellisesti yksin ja yhdessä
- kannustaa oppilasta antamaan ja vastaanottamaan palautetta
- tukea oppilasta osallistumaan sanataidekeskusteluun eri ympäristöissä

Keskeiset sisällöt

Osallistuminen kirjallisuustapahtumiin, teatterikäynnit, kirja- tai teatteriarvostelut, sanataiteen työharjoittelu tai muu opettajan kanssa sovittu toimintatapa, esimerkiksi

- paikallisen kirjallisuustapahtuman sisällöntuottamiseen tai esiintymiseen osallistuminen
- teatteriarvioinnin kirjoittaminen ja sen julkaiseminen
- toimittajantyö esimerkiksi sanomalehdessä, radiossa tai verkkomediassa
- kirjallisuusblogin kirjoittaminen
- osallistavan kirjallisuustempauksen tai -performanssin järjestäminen.

11. OPPIMISEN ARVIOINTI

Arviointi tukee oppilaiden opinnoissa edistymistä ja opinnoille annettujen tavoitteiden saavuttamista. Sanataiteen opintojen arviointi perustuu havaintoihin ja näkemykseen kielestä tyylin ja merkitysten luomisen pohjana. Arviointipalaute tukee oppilaiden oman taiteilijuuden kehittymistä, omien tavoitteiden asettamista ja edistymistä suhteessa niihin.

Yhteisissä opinnoissa jatkuvan arvioinnin tehtävänä on tukea perustaitojen harjoittelua. Arvioinnissa painottuvat sanataiteen tuottamisen ja tulkitsemisen taidot sekä oppimaan oppimisen taidot.

Teemaopinnoissa arvioinnin tehtävä on tukea sanataiteen taitojen laajentumista. Arvioinnissa painottuvat tuottamisen taitojen lisäksi reflektoinnin ja prosessinhallinnan taidot.

Oppimista arvioidaan myönteisesti ja kannustavasti. Monipuolinen ja jatkuva arviointi koostuu erilaisista palautteen antamisen tavoista. Oppilaat saavat runsaasti henkilökohtaista palautetta opettajaltaan oppitunneilla koko lukuvuoden ajan. Oppilaita opastetaan ja kannustetaan koko opetuksen ajan myös itse- ja vertaisarviointiin. Arviointi kohdistuu ainoastaan työskentelyyn ja tavoitellun osaamisen karttumiseen, ei oppilaan persoonaan. Arvioinnin ja palautteen antamisessa otetaan huomioon oppilaiden itsetunnon ja myönteisen minäkuvan kehittyminen. Oppilaat voivat saada julkista palautetta oppilastöiden julkaisun yhteydessä. Julkaisumuotoja voivat olla esimerkiksi näyttelyt, esitykselliset kokonaisuudet, tapahtumat, yhteisjulkaisu ja kilpailut.

Oppilaat kokoavat opinnoistaan portfolion, joka sisältää omia tekstejä ja muuta opintoihin liittyvää materiaalia. Portfolion avulla opettajien, oppilaiden ja huoltajien on mahdollista dokumentoida ja seurata ja sanataiteen opintojen edistymistä.

Arvioinnin kohteet

Sanataiteen yleisen oppimäärän arvioinnin kohteet kiinnittyvät tavoitealueisiin ja ne ovat:

- sanataiteen tuottamisen taidot
- sanataiteen tulkitsemisen taidot
- oppimaan oppimisen, reflektoinnin ja prosessinhallinnan taidot.

Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksi lukeminen

Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aiemmat opinnot tai muuten hankittu osaaminen arvioiduksi ja tunnustetuksi. Osaamisen tunnustaminen tehdään perustuen selvityksiin oppilaan opinnoista tai näyttöihin osaamisesta sekä suhteessa kunkin opintokokonaisuuden tavoitteisiin ja sisältöihin.

Muulla sanataiteen perusopetuksen suorittaminen luetaan oppilaalle hyväksi. Muilla taiteen perusopetuksen aloilla opinnot hyväksi luetaan soveltuvin osin. Muualla tehdyistä suorituksista tulee olla kirjallinen todistus.

Todistukset

Yleisen oppimäärän päättötodistus annetaan oppilaalle, kun hän on suorittanut sekä yleisen oppimäärän yhteiset opinnot että teemaopinnot. Todistukseen merkitään oppilaan suorittamat opintokokonaisuudet ja niiden laajuudet.

Osallistumistodistus annetaan oppilaalle pyydettyäessä, jos opinnot keskeytyvät tai oppilas tarvitsee todistusta muusta. Osallistumistodistus sisältää tiedot suoritetuista opintokokonaisuuksista.

12. OPPIMÄÄRÄN YKSILÖLLISTÄMINEN JA OPINTOJEN HYVÄKSILUKEMINEN

Teatteritaiteen opiskelu sallii monenlaiset oppimistavat. Opetuksen eriyttäminen ja yksilöllistäminen tehdään ensisijaisesti ryhmän sisällä monipuolisten menetelmien avulla.

Erityistä tukea tarvitseville laaditaan tarvittaessa henkilökohtainen opetussuunnitelma yhdessä huoltajan kanssa ja tapauskohtaisesti tutkitaan mahdollisuudet tarvittavan tuen järjestämiseen.

Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suorittamansa opinnot tai muutoin hankittu osaaminen arvioiduksi ja tunnustetuksi. Osaamisen tunnustaminen tehdään perustuen selvityksiin oppilaan opinnoista tai näyttöihin osaamisesta sekä suhteessa kunkin hyväksiluettavan opintokokonaisuuden tavoitteisiin ja sisältöihin.

13. OPPILAAKSI OTTAMISEN PERIAATTEET

Uudet oppilaat sanataiteen perusopetukseen otetaan syyslukukauden alussa ilmoittautumisjärjestyksessä. Aloitettuaan opintonsa oppilaalla on oikeus koko oppimäärän suorittamiseen, 18-vuotiaaksi asti. Mahdollisesti vapautuvat oppilaspaikat täydennetään lukuvuosittain. Muille vuosikursseille oppilaita voidaan ottaa näytetekstien tai muun näytön perusteella. Sanataiteen perusopintoja muualla suorittaneet otetaan opintojaan vastaaviin ryhmiin.

14. YHTEISTYÖ HUOLTAJIEN JA MUIDEN TAHOJEN KANSSA

Huoltajille tiedotetaan opinnoista lukukausittain esim. kirjeitse ja sähköpostilla sekä työväenopiston nettisivuilla. Lukuvuosittain syksyn alkaessa järjestetään vanhempainilta, jossa tiedotetaan taiteen perusopetuksesta yleisesti, opintojen etenemisestä sekä lukuvuoden erityisyyksistä.

Yhteistyötä tehdään kirjaston, kirjallisuusalan toimijoiden sekä muiden taiteenalojen edustajien, kulttuurin tuottajien ja taiteen perusopetusta antavien tahojen kanssa Tampereella.

15. TOIMINNAN JATKUVA KEHITTÄMINEN

Uusissa opetussuunnitelmissa taiteidenvälisen osaaminen kehittäminen on noussut tärkeään rooliin. Oppilailta kerätään lukuvuosittain kirjallista palautetta. Vanhemmilta pyydetään palautetta keväisin seuraavan lukuvuoden opiskelupaikan varmistamisen yhteydessä. Tampereen seudun työväenopistossa on käytössä arviointijärjestelmä, jota käytetään opiston toiminnan arvioinnissa.

Sanataiteen opettajat ja vastaava suunnittelija käyvät kerran vuodessa läpi kuluneen lukuvuoden kokemuksia ja neuvottelevat mahdollisista parannusehdotuksista ja esiin tulleista kysymyksistä.

Taiteen perusopetuksen tunnettavuutta lisätään yhteisellä tiedottamisella sekä viemällä esityksiä ja näyttelyitä erilaisiin ympäristöihin ja erilaisille yleisöille Tampereella. Sanataiteen perusopetuksesta tiedottamista kehitetään eri tiedotuskanavien monipuolisen hyödyntämisen avulla.

Yhteistyötä Tampereen kaupungin Kansalaisopisto-kirjastoyksikön (Kirka) sisällä kehitetään tilojen käytössä, yhteisten tilaisuuksien järjestämisessä ja tiedottamisessa.

Uusien teknologioiden tuomia mahdollisuuksia sanataiteen opetukseen tutkitaan ja kehitetään yhteistyössä opiston, sanataiteen opettajien ja oppilaiden kanssa.